

50 ГОДИНИ КАТЕДРА “СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ” ПРИ СА ”Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЦОВ

През май тази година катедра “Стратегическо планиране” при Стопанската академия “Д. А. Ценов” – Свищов отбеляза тържествено своя 50-годишен юбилей. Тя е наследник на катедра “Народностопанско планиране”. Създадена е през януари 1955 г. във Висшия финансово-стопански институт “Д. А. Ценов” в отговор на потребностите на икономическия живот у нас. На юбилея на катедрата бяха посветени тържествено заседание на Факултетния съвет на факултет “Мениджмънт и маркетинг” и научно-практическа конференция с международно участие със студентска научна сесия на тема ”В криза ли е планирането?”, които се проведеха от 26 до 28 май.

Юбилеят беше подходящият повод за преглед на постигнатите резултати до момента, а същевременно – и за формиране на визия за бъдещо развитие на катедрата. Отдадено беше признание на създателите на катедрата и на предшествениците и се маркираха жалоните за бъдещата дейност.

В този дух беше и докладът на *проф. д-р. ик.н. Станка Тонкова*, ръководител на катедра “Стратегическо планиране”. Тя отбеляза, че към днешна дата академичният състав на катедрата следва наложения модел на интензивна работа от основателя ѝ проф. Петър Мاستиков и от проф. д-р ик. н. Димитър Панайотов като дългогодишен ръководител. Членовете на катедра “Стратегическо планиране” публикуват свои изследвания в страната и чужбина. През последните години са издадени редица сборници със студии, научни доклади и лекционни курсове в Университета Пасау, Санкт-Петербургската академия по икономика и финанси, Московската финансова академия, Познанската икономическа академия, Братиславския икономически университет, Тернополската академия за народно стопанство, Гренобълския университет “Пиер Мендес дьо Франс”, Яшкия университет, Лисабонския свободен университет, Донецкия университет, Нишкия университет. Разшириха се контактите с редица университети от Великобритания, Германия, Франция, Италия, Австрия, Испания, Португалия, Гърция, Чехия, Сърбия, Румъния и др.

Катедрата реализира проекти по програмата ТЕМПУС: Проект за академичен и студентски обмен с Университета в Пасау и Университета в Лисабон; Проект за създаване на центрове за подпомагане на малкия и среден бизнес с Университета в Тийсауид, Университета в Лимерик, Университета в Брага; Проект за изграждане на междууниверситетски център за следдипломно обучение по индустриална логистика и предприемачество с Университета във Валенсия и Савойския университет; проект “Български агробизнес”; проект “Бизнес-логистика” с Университета в Хъдерсфилд и Савойския университет; проект “Трансгранична регионална информационна

система" по програма ФАР; проект "Развитие потенциала на изявени студенти" по линия на Световната банка и др.

За своето 50-годишно съществуване в катедра "Стратегическо планиране" са дипломирани повече от 3700 студенти, които се реализират във всички сфери на българската икономика, в държавните и местните институции. Някои от тях успешно работят и в страните от Европейския съюз. Успоредно с това са защитени 35 докторски дисертации и три за присъждане на научната степен "доктор на икономическите науки".

На тържественото заседание на Факултетния съвет бяха отправени приветствия от академичното ръководство и гости от страната и чужбина. В своето слово ректорът на Стопанската академия *доц. д-р Нено Паєлов* отбеляза: "С много дух и почтеност към науката, с много страст, новаторство и стремеж към лидерство катедрата се утвърди като престижен научно-образователен център с постижения и опит в търсенето на европейските измерения в обучението. Професионално ангажиран с конкурентоспособността на българската икономика, с планирането и стратегирането на бизнес-средата, с разработването на организационни проекти на фирмената дейност, на нейните пазарни и интернационални измерения, преподавателският състав на катедрата успешно утвърждава ценността и издига нивото на учебната и изследователската дейност."

В приветствието, изпратено от директора на Икономическия институт на БАН *ст. н. с. д-р Митко Димитров*, се казва: "Със своята дългогодишна учебна и научноизследователска дейност академичният състав на катедра "Стратегическо планиране" има важен принос в подготовката на стопански и научно-преподавателски кадри за българската икономика. Това утвърди катедра "Стратегическо планиране" като необходимо и продуктивно структурно звено на Стопанска академия "Д. А. Ценов" – гр. Свищов."

Президиумът и членовете на Академията по икономически науки на Украйна в изпратения поздравителен адрес отбелязаха "Създадена преди половин век, в настоящия момент катедрата се е превърнала в средище за създаване на икономистите на България. Вашата катедра е изградена от висококвалифициран преподавателски състав, който осигурява високо ниво на академична подготовка на кадрите за пазарната икономика."

Институтът по икономика на промишлеността към Националната академия на науките на Украйна в лицето на неговия директор *академик А. Амоша* също изпрати поздравление до катедра "Стратегическо планиране". Признание и най-добри пожелания се получиха и от учените от Технологичния университет в Каунас, Литва.

Специално приветствие беше прочетено от името на община Свищов и кмета на града *Станислав Благов*. В него се признава авторитетът на катедрата, нейният професионализъм и новаторство в академичната наука, висококачественото обучение, предоставяно на студентите, което им гарантира добра перспектива и успешна реализация на пазара на труда.

Поздравления и приветствени адреси бяха получени и от редица други научни организации от страната и чужбина, с които са установени дългогодишни контакти.

Проблемите за дискутиране в рамките на научно-практическата конференция бяха обособени в три тематични направления: "Организация и технология (структура, нормативни предписания, документи)"; "Съвременни модели, методи и техники на приложение" и "Информационно и софтуерно осигуряване". Участие в конференцията взеха учени от Германия, Италия, Франция, Полша, Русия, Украйна, Румъния, Индия, Словакия, Сърбия и Черна гора. Участваха и голям брой учени от България - от УНСС – София, ИУ – Варна, Икономически институт при БАН, ВСУ "Ч. Храбър" – Варна, Технически университет – Габрово, Технически университет – Русе, Медицинска академия – Варна, СУ "Климент Охридски", Пловдивски университет "Паисий Хилендарски", ВТУ "Кирил и Методий", както и представители на практиката. Заявено беше участие с общо 99 научни доклада, които предстои да бъдат отпечатани в юбилеен сборник.

На второто пленарно заседание бяха представени и обсъдени пет основни доклада:

- *Проф. д-р ик. н. Димитър Панайотов* - "Планирането в схващанията на двама нобелисти – Фр. Хайек и В. Леонтиев и тяхното влияние". Изразено е мнение по редица въпроси като: налице ли е знак за равенство между планирането и социализма; дефинирането на цели – проблемна дейност; възможностите за реализиране на практика на национално планиране; икономическото пресмятане като най-атакуван пункт в плановата икономика. В заключение и по аналогия със Съвета на министрите на Франция, който преди време прие официално доклада "Бъдещето на плана и мястото на планирането във френското общество", авторът направи важно предложение: "При сложната съдба на планираните в България, при все още неопределеното отношение към тази дейност в условията на трансформиращо се общество изглежда има нужда от документ с подобно предназначение – постановление, указ или закон."

- *Проф. д-р Клаус Хаазе* – "Данъчно планиране в ЕС за инвеститори от страни извън Съюза". Обсъдени са аспектите на планирането на данъците в ЕС по отношение на инвеститори от страни извън рамките на Съюза. Разгледани са сегашното състояние и възможностите за промени в това направление.

- *Проф. д-р ик. н. Васил Манов* – "В криза ли е планирането?" Отговорът на този базисен въпрос е търсен в дискусия на нови, разнообразни варианти на дефиниране същността на планирането. Това е направено с оглед на съвременните икономически реалности, потребности и надежди, които се отправят към него. Отново беше разисквано върху дилемата "Планирането или планът е по-важен". Ясно и аргументирано авторът даде свое виждане за състоянието и бъдещото развитие на плановата наука и практика.

• Проф. д-р ик. н. Геннадий Черниченко, доц. д-р Татяна Орехова – “Стратегическото планиране в условията на транснационалния бизнес”. Представени са различни стратегии за развитие на бизнеса в транснационален аспект. Успоредно с това са разгледани и мотивационните фактори, оказващи ключово влияние върху избора на стратегия - производствено-икономически, маркетингови и др.

• Проф. д-р ик. н. Жеслав Глинковски, д-р Дариус Новак – “Планиране на целите като фактор за предприемачеството и развитието на областите”. Акцентирано е на това как провеждането на плановете дейности оказва влияние върху резултатите от предприемаческата дейност и най-вече върху това как точното планиране на целите чрез съответни планови показатели спомага за развитието на областите.

След това работата протече в рамките на трите отделни научни секции. В научното направление “Организация и технология (структура, нормативни предписания, документи)”, съдържащо 47 научни доклада, бяха разгледани въпроси на:

- планирането в условията на глобализация;
- планирането в българското предприемачеството;
- плановете аспекти на реструктурирането на националната икономика;
- стратегическото планиране на обществено-икономическо развитие;
- регионалното планиране при евроинтеграцията и др.

Заявените основни доклади от българска страна бяха на проф. д-р ик.н. Камен Каменов, проф. д-р ик. н. Станка Тонкова, проф. д-р ик. н. Анна Недялкова, проф. д-р ик. н. Кирил Тодоров, проф. д-р ик. н. Асен Ковачев, ст. н. с. д-р Илия Балабанов, ст. н. с. д-р Параскева Димитрова, ст. н. с. д-р Нина Янкова, проф. д-р ик. н. Тодор Ненов, проф. д-р Надежда Николова, доц. д-р Никола Димитров, доц. д-р Иван Николаев, доц. д-р Мария Андреева, доц. д-р Нено Димов, доц. д-р Румяна Нейкова, доц. д-р Еленко Захариев, доц. д-р Милка Бакърджиева, доц. д-р Християн Танушев и др. Солидното чуждестранно участие беше материализирано от разработките на проф. д-р ик. н. Александр Петров, проф. д-р ик. н. Евгений Савелев, проф. к. ик. н. Владимир Малов, проф. д-р ик. н. Юрий Макогон, доц. к. ик. н. Олга Штефанич, доц. к. ик. н. Ирина Гладий, доц. к. ик. н. В. Омелченко, доц. к. ик. н. Татяна Малеева, проф. д-р Марио Палиачи, проф. д-р Клод Мартин, проф. д-р Ашри Суреш, проф. д-р Р. Вели, проф. д-р Удай Салунке, доц. д-р Илие Симон, доц. д-р Ядвига Цибурин и др.

Особен интерес в началото предизвика докладът на проф. д-р ик. н. К. Каменов на тема “Стратегическото импровизиране в управлението”. Стратегическото импровизиране е разгледано като алтернатива, а защо не и като един вид развитие на концепцията за стратегическо планиране. Според автора “стратегическото импровизиране е с по-големи възможности от стратегическото планиране, защото отговаря на природата на човешкия фактор, т.е. стремеж за непрекъснати търсения и промени към по-добро.

Само освободеното поведение на човека може да разкрие неговия истински потенциал. Динамичната и конкурентна бизнес-среда напълно отговаря на човешките потребности за импровизиране".

С голям принос за практиката са получените резултати и предложения за практиката, които бяха представени в доклада на *проф. д-р ик. н. Т. Ненов* на тема "Стратегическото управление – фактор за повишаване конкурентоспособността на индустриалните фирми в условията на евро-интеграция". В синтезиран вид са изведени предимствата и предизвикателствата от присъединяването на страната към ЕС, като същевременно е направена оценка на състоянието на стратегическия мениджмънт в българските индустриални фирми. Предложени са насоки за неговото усъвършенстване на основата на внедряване на контролинга, усъвършенстване на маркетинговия, иновационния и екологичния мениджмънт.

Систематизирано знание беше представено и по един проблем, за който много се пише, но сякаш все не се стига до ясни, категорични становища, а именно – времевият хоризонт в планирането. С амбицията да разрешава до голяма степен този проблем е докладът на *доц. д-р Н. Димитров*. Наред с множеството полезни изводи и предложения, които той прави, може да се отбележи и това: "Динамичните промени в отношенията "икономически системи – външна среда" налагат промени във времеви обхват на планиране. Докато за фирмите това означава намаляване и реструктуриране на времеви хоризонт на планирането (в отношение до 1 г., до 18 м. и до 36 месеца), като се даде приоритет на краткосрочното планиране и обществен интерес, то при националното планиране следва да се даде приоритет на дългосрочното планиране и конкуренто-образуващите фактори на икономиката."

Своеобразно потвърждение на казаното се съдържа в доклада на *ст. н. с. д-р И. Балабанов* "Национална стратегия за обществено-икономическо развитие – безалтернативният базов инструмент за дългосрочно планиране в стопанско-политическите реалности на XXI-и век". Изяснени са обективната необходимост, концептуалната същност и инструменталната функция на този основен инструмент за планиране в новите реалности. Конкретните проблеми на формулирането на националната стратегия са изложени в доклада на *проф. д-р ик. н. А. Ковачев* "Реструктуриране и развитие на икономиката (методически и практико-приложни аспекти)". Предложението е следното: "Отчетният баланс на междупрофесионалните връзки за 2004 г. следва да се разработи от НСИ с участието на квалифицирани научни работници. Така ще може предварително да се изяснят редица методически въпроси по подпрофесионалните номенклатури, по съдържанието и организацията на работата, по набиране на необходимата информация и други подобни. Така ще се създаде началната база за системно и последователно разработване и актуализиране на националната стратегия за перспективното развитие като

много важна предпоставка за ефективно управление на икономиката – в контекста на новите реалности и предизвикателства пред страната.”

Интересни, важни и актуални въпроси на икономическото развитие на техните страни са засегнати в научните доклади на чуждестранните участници В своя материал, свързан с ограниченията при планирането на паричната политика в Румъния, *доц. д-р И. Симон* акцентира върху: анализ на резултатите в направлението борба с инфлацията в Румъния, политиката на Румънската национална банка по отношение на инфлацията, приходи и разходи в процеса на интеграцията в ЕС; по-общите алтернативи за развитие на инфлацията в процеса на нейното управление до 2015 г. В доклада си за директните чуждестранни инвестиции в икономиката на Литва *доц. д-р Я. Цибурин* се спира на тяхното значение в качеството им на фактор за интеграцията на страната в глобалната икономика. По-конкретно авторката отбелязва влиянието на директните чуждестранни инвестиции върху развитието на технологиите, увеличаването на равнището на познанието и подобряването на социално-икономическите перспективи.

Към тази научна секция се отнася също докладът на *проф. д-р М. Палиачи и д-р Данчо Петров* “Криза на планирането или криза на плановете?”. Авторите правят интересен опит да погледнат на темата на конференцията и на поставения фундаментален въпрос от един по-различен, по-нетрадиционен ъгъл. Изказват се и се дискутират виждания и аргументи в двете водещи релации.

В рамките на другото научно направление “Съвременни модели, методи и техники на приложение” акцентът беше поставен върху методическите и практико-приложните измерения на планирането. Представени бяха 36 доклада. Разгледаната проблематика беше обвързана в най-голяма степен със следните направления:

- методически новости в стратегическото планиране;
- модели и методи за бизнес-планиране и маркетингово планиране;
- модели на иновационното планиране;
- анализа като планова дейност;
- инвестиционно планиране.

В тази научна секция участие с доклади заявиха българските учени проф. д-р Параскева Бодурова, доц. д-р ик.н. Юлия Узунова, доц. д-р Боян Дуранкев, доц. д-р Цвета Зафирова, доц. д-р Неделчо Митев, доц. д-р Борислав Борисов, доц. д-р Петър Банчев, доц. д-р Никола Янков, доц. д-р Тодор Кръстевич, доц. д-р Пенка Горанова, доц. д-р Маргарита Гергова, доц. д-р Илка Аспарухова, доц. д-р Стефан Стефанов, доц. д-р Тодорка Константинова, доц. д-р Емануела Мутафова, доц. д-р Анелия Клисарова, доц. д-р Димитър Томов, доц. д-р Лидия Станкова и др., а също и чуждестранните учени проф. к. ик. н. Дмитрий Штефанич и проф. д-р ик. н. Петер Ореховский.

В самото начало на работата в тази секция оживена дискусия предизвикаха проблемите, които постави в своя доклад “Динамичната цикличност в стратегическите маркетингови планове” доц. д-р *и. н. Юлия Узунова*. Изведени са съвременните предизвикателства към стратегическото маркетингово планиране. Разкрита е потребността от цикличност на връзката “промения/маркетингов план”. Локализиран са базови одитингови индикатори в интерактивните фирмени зони при стратегическото маркетингово планиране.

Доц. д-р *Б. Дуранкев* представи доклад на тема “Маркетинговата слепота и бъдещето на стратегическото управление”. Направеният извод е, че маркетингът вече трябва да се възприема като пазарна политика, която съчетава нужди и потребности на различни контрагенти в условията на устойчиво развитие. А самото устойчиво развитие трябва да се чертае от рамките на стратегическите планове независимо от равнището и мащаба на всеки от тях.

Съвременните целеви измерения на маркетинговото планиране и реалните му измерения в украинските промишлените предприятия бяха засегнати в доклада на проф. *к. и. н. Д. Штефанич*.

Разнообразни проблеми на планирането на здравеопазването и в частност, на българското здравеопазване бяха дискутирани в докладите на доц. д-р *Ц. Зафирова*, доц. д-р *Т. Константинова*, доц. д-р *Е. Мутаfoва*, доц. д-р *А. Клисарова*, доц. д-р *Д. Томов* и др.

В третото научно направление - “Информационно и софтуерно осигуряване”, бяха включени 11 доклада. Работата в рамките на тази научна секция беше посветена на изясняването на актуални въпроси като внедряване на системи за информационна безопасност, прилагане на информационните технологии при бизнес-стратегията и др.

Особено полезни за науката и практиката доклади представиха доц. д-р *Л. Краев*, доц. д-р *Т. Тодоров* и др. Доц. д-р *Л. Краев* акцентира на планирането в променящия се свят на информационните технологии. Според автора стратегиите в планирането и динамичния информационен свят на бизнеса биха могли да се представят чрез концептуален модел, включващ магистралните линии: развитие на научните основи, теорията и механизмите на бизнес-планирането; оптимално разпределение на механизмите в оперативния, тактическия и стратегическия мениджмънт; подход за използване на най-добрите практики на бизнеса; специфициране на планирането във вертикален разрез и по видове индустрии. Ценно е също очертаването на основните предизвикателства пред планирането на информационните технологии в бизнес-организациите.

Доц. д-р *Т. Тодоров* разгледа различни страни на регистрирането на другите изменения в обема на активите и пасивите в системата на националните сметки. Подчертано е неговото значение за реализирането на статистически и планови цели, за построяването на макроикономически

моделите, за прогнозиране в средно- и дългосрочен хоризонт на глобалното социално-икономическо развитие на страната.

Доц. к. ик. н. Зинаида Ореховская акцентира в доклада си на въпросите на достоверността на статистическата оценка на плановете и фактическите показатели на равнището на социално-икономическо развитие на отделния регион. Като необходимо условие за постигането на достоверност на статистическата оценка е изтъкнато ясното описание на плановете цели на наблюдението и моделите на действителността.

С голям интерес протече и студентската научна сесия. На нея с доклади участваха общо 31 студенти от почти всички специалности към Стопанска академия “Д. А. Ценов”, като най-голямата част от тях бяха от “Прогнозиране и планиране” и “Маркетинг”.

В рамките на Юбилейната научна конференция беше учредена изложбена експозиция с научната продукция на катедрата, включваща над 60 “емблематични” за катедра “Стратегическо планиране” научни разработки – научноизследователски проекти, учебници и учебни пособия, монографични изследвания.

Официално беше представен и уеб-сайтът на катедрата, който е на адрес <http://www.uni-svishtov.bg/sp/>

Проведената Юбилейна научна конференция, докладите, реализираните дискусии дадоха своя категоричен отговор в подкрепа на планирането и неговата роля като ключов фактор при управлението на отделните единици и общественно-икономическите системи. Изведени бяха и новите проблеми и предизвикателства, които стоят на дневен ред пред управленското предвиждане. Отговорите на една част от тях (ясно дефиниране мястото на планирането в плановата икономика, извеждане на критерии за успешно планиране, планово регулиране на процесите на социално-икономическото реструктуриране) налагат необходимостта от теоретични и методологически изследвания и решения. На друга част (търсене на подходящи процедури за координиране, необходимост от възраждане на определени планови структури) отговори ще дадат държавата и бизнесът.

Гл. ас. Михаил Чиприянов